

Spomnili smo se tudi Fabianijeve smelosti pri načrtovanju transportne vodne poti – kanala, ki bi povezal Severni Jadran z Donavo – in naredili primerjavo z današnjimi izzivi vodnih poti oziroma vode kot elementa povezovanja (tudi v smislu vodnih oziroma transportnih poti).

Na srečanju smo se dogovorili, da bomo ob izidu zbornika 26. Sedlarjevega srečanja pripravili okroglo mizo, ki jo bomo organizirali v oktobru 2015. Zbornik 26. Sedlarjevega srečanja bo izšel v okviru posebne številke revije *Urbani izziv*, zato bo okrogla miza s predstavitvijo potekala na Urbanističnem inštitutu

RS. Točen datum dogodka bomo sporočili naknadno na spletni strani društva www.dupps.si. Vljudno vabljeni, da se nam takrat pridružite.

Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije (DUPPS) je dolgotrajno strokovno združenje, ki povezuje slovenske urbaniste in prostorske načrtovalce. Prizadevamo si, da smo aktivno prisotni v slovenski in širši javnosti. Smo aktivni člani evropskega združenja urbanistov (ang. *European Council of Spatial Planners*; ECTP-CEU).

Med naloge društva spadajo strokovno izpopolnjevanje članov in uveljavljanje

strokovnosti pri sprejemanju družbenih odločitev ter osveščanje javnosti pri uveljavljanju javnih interesov v prostoru.

Dr. Liljana Jankovič Grobelšek
Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, Ljubljana, Slovenija
E-pošta: društvo.dupps@gmail.com

Boštjan Cotič
Izvršni odbor Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, Ljubljana, Slovenija
Urbanistični inštitut RS, Ljubljana, Slovenija
E-pošta: društvo.dupps@gmail.com; bostjanc@uirsi.si

Mojca BREŠČAK Jernej ČERVEK

Priprava trajnostne urbane strategije v Mestni občini Murska Sobota Izhodišče in namen priprave trajnostne urbane strategije

Slika 1: Logotip trajnostne urbane strategije v Mestni občini Murska Sobota

Evropska komisija je v programskem obdobju 2014–2020 uvedla nov pristop, imenovan celostna teritorialna naložba. Za ta pristop se je odločila zaradi številnih izzivov, kot so gospodarski, okoljski in družbeni izzivi, s katerimi se srečuje Evropa. Namen celostnih teritorialnih naložb je zagotoviti učinkovit odziv na te izzive.

Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko unijo predvideva glede pristopa celostne teritorialne naložbe realizacijo v 11 mestnih občinah Slovenije. Območje vlaganj so mestna naselja in naselja mestnih območij v mestnih občinah. V Mestni občini Murska Sobota se bo trajnostna urbana strategija izdelala in izvajala v mestu Murska Sobota in naselju mestnega območja Černelavci.

Analiza stanja prostora

Zgodovina mesta Murska Sobota sega daleč v preteklost. Da je bilo to območje stalno naseljeno pravzaprav že od pradavnine, pričajo arheološka najdišča na obrobju mesta. Kot mesto se Murska Sobota prvič omenja leta 1366. Zemljiški gospodje Széchyji so leta 1476 meščane oprostili vseh tlačanskih obveznosti, čez tri leta pa je ogrski kralj Matija Korvin podelil mestu svobodne sejemске pravice. V času najhujših turških vpadov Mursko Soboto obdajo z zunanjim obrambnim zidom, obrambnimi okopi in jarkom.

Razvoj Murske Sobote so že v srednjem veku določale prometnice, ki so pove-

zovale nemške dežele z Ogrsko. Svojo urbano podobo pa začne Murska Sobota dobivati šele v drugi polovici 19. stoletja, čeprav je bila mesto že v srednjem veku. V tem času so se za območje Železne županije, v katero je v času avstro-ogrske monarhije spadala Murska Sobota, sprejela Pravila Železne županije glede stavb in čistoče. Pravilnik je urejal gradnjo hiš v mestih in večjih naseljih in je bil podlaga za pridobitev gradbenega dovoljenja vse do 30. let prejšnjega stoletja. V tem obdobju dobi Murska Sobota prvega mestnega arhitekta, domačina Lászla Takácsa oziroma Ladislava Takača, ki je v mesto prinesel tudi novi slog, in sicer madžarsko različico secesije. Skupaj z drugimi arhitek-

ti in gradbenimi mojstri Takač zasnuje mesto, kot ga lahko vidimo še danes. Njegovo delo in življenje prekine prva svetovna vojna.

Pomemben pečat nadaljnjemu urbanemu razvoju Murske Sobote da domačin arhitekt Feri Novak, ki je postal prvi pogodbeni mestni arhitekt. Bil je tudi avtor prvega urbanističnega načrta za Mursko Soboto, ki ga je začel izdelovati že leta 1932. Iz načrta in obstoječe pozidave lahko razberemo, da je poskušal dokaj razkropljeno naselje urediti s pomočjo coniranja. Določil je štiri obvezne cone, ki zajemajo širjenje obstoječega mesta proti vzhodu in jugu, popolnoma pa je izpustil širjenje proti severu. Na vzhodnem delu je izza obstoječe pozidave za železnico določil prostor za industrijsko cono. Na severozahodu mesta je zasnoval zeleno cono, ki je bila namenjena oddihu, v njej pa je poleg letnega kopaljšča in stadiona uredil še sprehajališče in trimstezo.

Novakovo coniranje se je nadaljevalo tudi za njim in je v večji meri v prostoru še danes prepoznavno, le da se je skozi čas izgubila njegova vizija mesta. Območje Novakove urbanistične zasnove se je do sedemdesetih let prejšnjega stoletja skoraj zapolnilo s stanovanjskimi kompleksi, pri gradnji katerih se ni sta upoštevali že obstoječa pozidava in njena identiteta. Brez potrebe se je sledilo trendom moderne strnjene gradnje, kar je na panonski ravnici, v katero je umeščena Murska Sobota, popolnoma odveč in nesmiselno ter danes povzroča številne težave prebivalcem teh stanovanjskih kompleksov.

V zadnjem času se Murska Sobota podobno kot druga slovenska mesta sooča s problemom opuščeni nepremičnin in degradiranih območij v mestnem središču, sočasno pa s pomanjkanjem prostih površin za gradnjo. Zaradi preselitve trgovskih centrov na obrobje prihaja do zamiranja trgovske in gostinske dejavnosti, s tem pa tudi do drugih vsebin v

Slika 2: Prva premissljalnica o prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota (foto: arhiv Tadej Kirinčič)

mestnem jedru. Svoje sta prispevali tudi denacionalizacija in v zadnjem obdobju tudi gospodarska kriza.

Leta 2014 je bil v sklopu Občinskega prostorskega načrta (v nadaljevanju: OPN) izdelan urbanistični načrt mesta. Ker se je prostorski akt OPN izdeloval daljše časovno obdobje, je ob njegovem sprejetju skupaj z urbanističnim načrtom že bilo znano, da bodo potrebne novelacije. Postopek priprave trajnostne urbane strategije s pristopom od spodaj navzgor bo v tem delu prevetril urbanistični načrt in predlagal njegove spremembe predvsem tam, kjer so te potrebne in kjer se je v vsakdanjem življenju v mestu že pokazalo, da sprejeti načrti ne ustrezajo več potrebam mesta in njegovih prebivalcev. Zato je trajnostna urbana strategija zelo pomembna za nadaljnji razvoj in zagon mesta, ki je v daljši odsotnosti dolgoročne razvojne strategije mesta delno zgubilo svojo vsebino in tudi prepoznavnost.

Priprava trajnostne urbane strategije

Vseh 11 mestnih občin v Sloveniji je že pristopilo k pripravi trajnostnih urbanih strategij, čeprav se navodila in poziv za njihovo pripravo pričakujejo šele

jeseni. V Mestni občini Murska Sobota je bilo spomladi leta 2015 izvedenih 16 premissljalnic za najširšo javnost po tematskih področjih, ki si jih je Mestna občina Murska Sobota zadala z Vizijo razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020. Teme premissljalnic so bile:

- prostorski načrt Mestne občine Murska Sobota,
- degradirana območja v Murski Soboti,
- obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije,
- turizem in mesto,
- kmetijstvo in podeželje,
- gospodarstvo in podjetništvo,
- promet in transport ter trajnostna mobilnost,
- sociološki vidik,
- izobraževanje in predšolska vzgoja,
- razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije,
- kultura in mesto,
- naravna in kulturna dediščina,
- stanovanjska politika,
- šport v mestu,
- varovanje okolja in naravni habitati v mestu ter
- mladi in mesto.

Vse premissljalnice so bile izjemno dobro sprejete in obiskane. Prav tako

Slika 3: Sodelovanje občanov na premišljevalnicah (foto: arhiv MOMS)

je bil na to temo organiziran otroški parlament.

Ne glede na področje dela so udeleženci premišljevalnic poskušali odgovoriti na tri bistvena vprašanja, in sicer kaj je v tem mestu dobro in ima trden temelj, da lahko to še nadgradimo (tradicija mesta, po čem smo znani, kaj znamo dobro, kje so naše primerjalne prednosti); kakšno prihodnost si želimo v našem mestu in kaj moramo za to narediti danes.

Priprava trajnostne urbane strategije se po izvedenih premišljevalnicah nadaljuje čez poletje 2015, in sicer se zdaj oblikujejo štiri delovne oziroma fokusne skupine glede na prednostna področja, zadana z Vizijo razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020, ki bodo analizirale predloge, pobude in rešitve, ki so bili podani na premišljevalnicah, poslani po pošti ali e-pošti oziroma oddani v idejno skrinjo. Prednostna področja, ki si jih je zadala Mestna občina Murska Sobota, so: gospodarstvo, varovanje okolja ter naravnega in kulturnega bogastva, transport in IKT ter življenje in bivanje.

Trajnostna urbana strategija se bo v izvedbenem delu osredotočila predvsem na tri področja, ki so predvidena v Operativnem programu za izvajanje

evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, in sicer:

- učinkovita raba prostora v urbani območju,
- razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka,
- povečanje učinkovite rabe energije v gospodinjstvih.

Sočasno bodo morali izvedbeni projekti smiselno slediti tudi ciljem in kazalnikom, ki si jih je Mestna občina Murska Sobota zadala z Vizijo razvoja Mestne občine Murska Sobota do leta 2020. Ti cilji so: zeleno gospodarstvo, vodilna vloga Mestne občine Murska Sobota v regijski okoljski politiki, trajnostna gradnja, trajnostna mobilnost, nič odpadkov, povezanost narave in mesta, nizek ogljični odtis, čista voda in tla, čist zrak in lokalna hrana.

Ideje, pobude in rešitve, ki jih je prejela Mestna občina Murska Sobota, pa nikakor ne zajemajo samo treh področij, v katera se usmerja trajnostna urbana strategija, ampak se lotevajo razvoja mesta celostno. Veliko pobud meščank in meščanov se danes že uresničuje, za posamezne se pripravljajo projekti, nekaterim pa Mestna občina Murska Sobota pomaga odpreti prava vrata in jim tako pomaga pri njihovi uresnitvi.

Največ idej in pobud je bilo danih za obnovo in oživitev mestnega jedra ter ureditev osnovne infrastrukture v mestu, poudarjena je bila tudi nujnost vzpostavitve informacijskega in usmerjevalnega sistema ter ureditev letnega kopališča in izgradnja pokritega plavalnega bazena, ki ga v regiji nimamo. Meščani tudi pozivajo, naj prihodnje načrtovanje in ravnanje s prostorom prevzame stroka, ki bo delovala v javnem interesu. Tako so meščani že na prvi premišljevalnici dali pobudo, naj se vzpostavi institucija Mestni arhitekt, v kateri bi poleg arhitektov in urbanistov sodelovali tudi geologi, geodeti, gradbeniki, sociologi, ekonomisti itd. Meščani so zaradi onesnaženosti zraka z drobnimi delci zahtevali tudi, da se ob avtocesti in obvoznici zasadijo od 15 do 20 m široki zeleni pasovi, v mestnem jedru pa vzpostavi režim vožnje 30 km/uro. Zahtevajo tudi, da se o vseh nadaljnjih posegih v prostor organizirajo premišljevalnice za najširšo javnost po zgledu 16 izvedenih.

.....
Mag. Mojca Breščak, univ. dipl. ekon., direktorica Razvojnega centra Murska Sobota
Razvojni center Murska Sobota, Murska Sobota, Slovenija
E-pošta: mojca.brescak@rcms.si

Jernej Červek, univ. dipl. inž. arh.
Samostojni kulturni delavec – arhitekt
E-pošta: jernej.cervek@gmail.com